

มิติการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนต่อการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียน : การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว
สถานการณ์ แนวโน้ม มาตรการและผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ
ในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์
DIMENSIONS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE
BORDER TO ENTER THE ASEAN ECONOMICS COMMUNITY (AEC)
: MOBILITY OF LAOS LABOR, SITUATIONS, TRENDS, AND IMPACT ON
THE SOCIO-ECONOMIC IN AREA BAN KHOK, UTTARADIT

พุทธินันท์ บุญเรือง^๑
Buddhinan Boonruang
เยาวเรศ แต่งจง^๒
Yaovares tangjoun

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดนและ ๓) เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน เป็นการศึกษาวิจัยการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ๑) แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว ๒) นายหน้าที่ทำหน้าที่ติดต่อและรับจ้าง ๓) เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ ๔) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนชายแดนบ้านโคก จำนวน ๒๗๘

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

๑๖๖ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒)

คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาผลการศึกษาพบว่า

๑. สถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว พบว่า เป็นการเคลื่อนย้าย มาจากสาเหตุด้านเศรษฐกิจยังไม่มี ความเจริญรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ด้านสังคม ประชากรมีจำนวนมาก การเข้ามาทำงานโดยเดินทางผ่านจุดผ่านแดน ทำงานแบบไม่ประจำ โดยแรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงาน แบบไปเช้า เย็นกลับ หรือเข้ามาพักอาศัยกับนายจ้าง หรือญาติพี่น้องในพื้นที่ เข้ามาทำงานในลักษณะรับจ้าง เช่น รับจ้างทำการเกษตร งานไม้ ส่วนหนึ่งจะลักลอบเข้ามาทางช่องทางธรรมชาติโดยไม่ผ่านจุดผ่านแดน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการ ทำงานในกรณีที่จ้างงาน หรือสร้างปัญหาให้กับนายจ้าง นายจ้างเป็นคนจัดหาอาหารให้ อย่างเพียงพอ การจ้างงานในลักษณะตกลงด้วยวาจา ส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ปวดเมื่อยตามร่างกาย

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว สามารถแยก ออกเป็น ๒ ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้น และปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย

๓. ผลกระทบจากแรงงานข้ามชาติ พบว่าปัญหาและผลกระทบของแรงงานสัญชาติลาว ด้านการดูแลไม่ทั่วถึงของภาครัฐ ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจและ ด้านอาชญากรรม และยา เสพติด ด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ : แรงงานข้ามชาติ, ผลกระทบ, การเคลื่อนย้ายแรงงาน

Abstract

This research aimed 1) to study the situation of migration of Lao migrants in border areas, 2) to study the affected factors the movement of migrant workers in Lao PDR in border areas and 3) to study the impact on social-economic situations from migration of migrant workers in Lao border areas. This research was mixed methods research. The samples used in this study were divided into 4 groups: 1) Lao migrants 2) Contact and contract agents 3) Government officials and agencies related to migrant workers in the area 4) People living in Ban Khok border community area were 278 persons. The instruments used in the study were questionnaires and interviews. Statistics used in data analysis include: Descriptive statistics. The study indicated that

1. Situation of migration of migrant workers in Lao People's Republic was found that moving from the economic cause, there were not sufficient income for living. The society had a large population and the came to work by traveling through the border crossing Non-routine work. The majority of workers who come to work in the morning or evening, or come to stay with the employer or relatives in the area and also came to work as a contractor, for example, to do agriculture, wood work, partly to smuggle through natural channels without passing through the border causing problems with work in case of leaving work or create problems for employers. The employers provided adequate food. Employment in a verbal manner, Most of them had health problems from work body aches.

2. Affected Factors migration decision of Lao migrants that can be divided into two factors namely; the driving force from the original country and attracting factors from Thailand.

3. Impacts of migrant workers were found that they had the problem and impact of Lao workers, the government did not take care, security, the economic and crime and drug addiction aspects.

Keywords : Migrants, Impact, Labor Mobility

บทนำ

การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมนานาชาติในโลกสมัยใหม่มีการติดต่อเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจ การเมือง การติดต่อสื่อสารและสังคมวัฒนธรรมมากขึ้น ในกรณีของประเทศไทยการย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชน ๒ ประเทศที่พรมแดนติดต่อกัน เช่น ไทย-พม่า ไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา และไทย-มาเลเซีย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตการย้ายถิ่นเป็นไปเพื่อการกวาดต้อนประชาชนของฝ่ายที่ปราศัยจากการรบพุ่งไปเป็นประชาชนของประเทศตนเอง แต่ในปัจจุบันการย้ายถิ่นเป็นเรื่องของการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนของประเทศที่มีความพร้อมมากกว่า สำหรับประเทศลาวการย้ายถิ่นนับเป็นความเฉพาะแตกต่างจากประเทศอื่นที่กล่าวมาข้างต้นนอกจากปัจจัยจากประเทศต้นทางที่เป็นปัจจัยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังมีปัจจัยทางด้านการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวทำให้แต่ละประเทศกลับมาพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ปัจจัยดึงดูดในประเทศไทยเป็นอีกส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติ คือการที่ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมากจนทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

เมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาจากการเข้ามาเป็นแรงงานแล้ว นัยสำคัญของการเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายได้ติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลไทยได้ตระหนักกับเหตุการณ์ดังกล่าวจึงมีความต้องการจัดการกับปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาคความมั่นคง และความต้องการแรงงานไร้ฝีมือทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลนในภาคการผลิตบางส่วน กรณีนี้ได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ในมิติทางสังคมวิทยา ประชากรศาสตร์และนิติศาสตร์ แรงงานข้ามชาติจะส่งผลต่อการย้ายถิ่นไม่ปกติ (Irregular migration) เช่นจะส่งผลกระทบต่อสังคมในประเทศปลายทางได้อย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ผลกระทบด้านประชากร คือผลการเปลี่ยนแปลงขนาดโครงสร้างของประชากรในแง่อายุและเพศ อัตราการพึ่งพิงทางประชากร อัตราการเกิด และอัตราการตาย อัตราความแออัดทางประชากรในเขตเมือง หรือเขตอุตสาหกรรม ผลกระทบด้านแรงงานและอัตราการมีงานทำในด้านบวกและในด้านลบ ผลกระทบทางด้านสังคมโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายสวัสดิการสังคมที่ประเทศปลายทางต้องแบกรับ ผลกระทบด้านสุขภาพที่ประเทศปลายทางต้องเผชิญกับการแพร่กระจายโรคที่มากับตัวบุคคล งบประมาณที่รัฐต้องรักษาแรงงานต่างชาติและผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ^๓ รวมถึงปัญหามาตรฐานแรงงาน

^๓ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, *รวมบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยและเอกสารสำคัญเกี่ยวกับคนต่างด้าวในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ : วิทยุชน. ๒๕๕๑), หน้า ๓๑.

อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นอำเภอที่ติดกับชายแดนไทย – ลาว โดยสภาพพื้นที่เป็นป่าเขา มีช่องทางการค้าติดต่อกับประเทศลาว ทั้งช่องทางธรรมชาติ หรือด่านประเพณี และช่องทางที่เป็นจุดผ่านแดนและได้รับการยกระดับจุดผ่านแดนชั่วคราวเป็นจุดผ่านแดนถาวรเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖ จากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องภูคู้ทำให้อำเภอบ้านโคกมีการพัฒนาในหลายด้านโดยเฉพาะในมิติการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่อรองรับการขยายตัวและสร้างโอกาสและศักยภาพในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ทำให้เป็นจุดสนใจของแรงงานต่างที่โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ชุมชนชายแดนเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบตามมาในหลายๆ ด้านเช่น ผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งนี้จำนวนแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ผ่านจุดผ่านแดนแบบถูกต้องกฎหมายมีจำนวน ๕๕๔ คน เป็นชาย จำนวน ๓๒๐ คน เป็นหญิง ๒๓๔ คน ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายรูปแบบของการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว รวมถึงกระบวนการในการเคลื่อนย้ายว่ามีกระบวนการอย่างไร อีกทั้งแรงจูงใจในการเคลื่อนย้ายในพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องภูคู้ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติอย่างไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติและแนวทาง มาตรการในการดำเนินการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวของส่วนราชการและส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาตลอดจนพัฒนาพื้นที่ให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน
๓. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน

^๔ กระทรวงแรงงาน, สถานการณ์และการเตือนภัยด้านแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๘ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘), (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, ๒๕๕๙), หน้า ๑๗.

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยจะครอบคลุมเนื้อหาถึงสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว รูปแบบ กระบวนการและแนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ มิติการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ ผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว แนวทาง มาตรการในการแก้ไขปัญหาของส่วนราชการและส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนที่ติดกับชายแดนในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ซึ่งประกอบด้วย ตำบลม่วงเจ็ดต้น ตำบลบ้านโคก ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว สถานการณ์ แนวโน้ม มาตรการและผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทและแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว และผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ ในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาวิจัยการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) ซึ่งใช้เทคนิควิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อม ๆ กันอย่างต่อเนื่องและสรุปผลการวิจัยโดยบูรณาการผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและสมบูรณ์และเชื่อถือได้ของผลการวิจัยจึงเชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งระบบ แล้วจึงจำแนกสิ่งที่เป็นองค์ประกอบเพื่อแยกส่วนศึกษาเจาะลึกเป็นกรณีไป แต่คงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทุกเรื่อง

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบในด้านต่างๆ ได้แก่ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและผลกระทบด้านสังคมจากการจ้างแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้มา

ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว รูปแบบการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน

หลังจากนั้นจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้มาจากการวิจัยทั้ง ๒ แบบ เพื่อใช้ในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ชัดเจน มีความครอบคลุมและมีความถูกต้องมากที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวที่เดินทางเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพหรือทำงานในพื้นที่ชุมชนชายแดน ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จำนวน ๘๕ คน

๒) นายหน้าที่ทำหน้าที่ติดต่อและรับจ้างในการเคลื่อนย้ายแรงงานตลอดจนหางานให้แรงงานต่างชาติทำ ๕ คน

๓) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ที่ทำการศึกษ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากกรมการจัดหางาน เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรตลอดจนเจ้าหน้าที่ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่อนามัยชุมชน เป็นต้น จำนวน ๕ คน

๔) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนชายแดนบ้านโคกที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาชุมชน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแรงงานข้ามชาติ และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน ๔๐๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน ๔๘๕ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๒ ชนิด คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยจะนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปมาใช้ในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยด้วยสถิติเชิงพรรณนา ในการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis and Content Synthesis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ ส่วนใหญ่อายุ ๒๐-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ อายุ ๔๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ อายุ ๓๑ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ มีสถานภาพโสดกับเป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗ นับถือผีหรือเจ้าป่าเจ้าเขา คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถพิเศษ คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ มีความสามารถทางด้านงานไม้ คิดเป็นร้อยละ ๒๐ มีความสามารถทางด้านงานปูนก่อ และงานฉาบ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้บ้าง คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เลย คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ มีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้เลย คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ มีรายได้ต่อเดือน ๖,๐๐๑-๗,๕๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ มีรายได้ ๘,๐๐๐ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน มากกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีสภาพทางการเงิน เป็นหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ไม่เป็นหนี้สิน และพอมีเงินเหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ ส่วนใหญ่ พักอยู่บ้านของนายจ้าง พักอยู่รวมกันหลายคน มีอาหารที่เพียงพอ นายจ้างเป็นคนจัดหาซื้อมาให้ ส่วนใหญ่ไม่มีการเจ็บป่วย ถ้าไม่สบายส่วนใหญ่จะหยุดงาน ผู้ให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามไม่สบายหรือเจ็บป่วย ส่วนใหญ่ เป็นญาติที่เดินทางมาทำงานด้วยกัน ลักษณะการจ้างงานของนายจ้างส่วนใหญ่จะจ้างเป็นลูกจ้างรายวัน ลักษณะสัญญาการจ้างงานของนายจ้างกับส่วนใหญ่จะตกลงด้วยวาจา ทำงาน ๙ ชั่วโมงต่อวัน ไม่มีวันหยุดแต่ละสัปดาห์ ความสัมพันธ์ในการทำงานส่วนใหญ่ มีความเข้าใจกันดีกับกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ได้รับสวัสดิการจากนายจ้างเป็น อาหารในแต่ละวัน สภาพแวดล้อมบริเวณที่พักมีความเงียบสงบ ไม่มีการทะเลาะวิวาท ส่วนมากมีการทะเลาะวิวาทนาน ๆ ครั้ง สาเหตุของการทะเลาะวิวาท ส่วนใหญ่มาจากความขัดแย้งในเรื่องของการทำงาน และเรื่องชู้สาว ส่วนใหญ่ดื่มแอลกอฮอล์ สาเหตุของการดื่มแอลกอฮอล์เพื่อคลายจากความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ไม่มีการเล่นการพนัน ส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นส่วนใหญ่

สถานการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว จากการเปิดด่านถาวรช่องภูตู๋ ในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี มีแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเข้ามาทำงานในพื้นที่จำนวนมากขึ้น โดยการเข้ามาทางจุดผ่านแดน ทั้งนี้เกิดจากการพัฒนาในพื้นที่และส่วนใหญ่แรงงานที่เข้ามาทำงาน ส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานแบบไปเช้า เย็นกลับ หรือเข้ามาพักอาศัยกับนายจ้าง

หรือญาติพี่น้องในพื้นที่ เข้ามาทำงานในลักษณะรับจ้าง เช่น รับจ้างทำการเกษตร งานไม้ เป็นต้น จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในอำเภอบ้านโคก ทำให้เกิดความต้องการแรงงานมากขึ้น ประกอบกับแรงงานพื้นถิ่นหรือแรงงานที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ และต้องการแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานเนื่องจากค่าจ้างแรงงานไม่สูงมากเมื่อเทียบกับแรงงานที่พื้นถิ่น แรงงานหนุ่มสาวส่วนมากจะย้ายออกมาทำงานในเมือง หรือต่างจังหวัด ทั้งนี้สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านโคก จะเป็นพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความจำเป็นที่ต้องการแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเข้ามาทำงาน ทั้งนี้จากการสอบถามข้อมูลพบว่า แรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ส่วนมากจะมีนายจ้างรับและให้อยู่อาศัยในพื้นที่ที่กำหนดให้ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ส่วนหนึ่งจะลักลอบเข้ามาทางช่องทางธรรมชาติโดยไม่ผ่านจุดผ่านแดน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำงานในกรณีที่ทีมงานหรือสร้างปัญหาให้กับนายจ้าง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเข้ามาทำงานในบริเวณพื้นที่ชุมชนชายแดนในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ จากการสอบถามแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนายจ้างที่รับแรงงานเข้ามา สามารถแยกออกเป็น ๒ ปัจจัยได้แก่

๑. ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว) ได้แก่ ความต้องการมีงานทำและรายได้ที่มั่นคง ความยากจนทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพและการเก็บออม ทำให้ต้องแสวงรายได้ที่เพิ่มขึ้น และการมีงานให้เลือกทำได้น้อย เนื่องจากส่วนมากจะทำนา ทำไร่ ทำสวนและรายได้ไม่แน่นอน ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน มากกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีสภาพทางการเงิน เป็นหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ โดยมีหนี้สิน ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท และส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือเก็บ จากการสอบถามแรงงานสัญชาติลาวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกถึงสาเหตุของการเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคก พบว่า การเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกส่วนหนึ่งชุมชนท้องถิ่นใน สปป.ลาว ในพื้นที่ตามแนวชายแดนไม่ค่อยมีงานทำ ส่วนมากจะทำงานรับจ้างทางการเกษตรพอหมดฤดูการทำเกษตรก็ข้ามมารับจ้างในชุมชนชายแดนบ้านโคก ทั้งนี้เพราะอยากมีรายได้ที่มั่นคง อีกทั้งค่าแรงใน สปป.ลาว มีค่าแรงราคาถูก มีภาระหนี้สินในครอบครัว ไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่มีสวัสดิการทางสังคม และอยากมีฐานะดีเหมือนเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกเป็นเพียงแค่การเข้ามารับจ้างทำการเกษตรไม่ได้มีความมั่นคงอะไรแต่ยังมีความมั่นใจในเรื่องของค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าชุมชนท้องถิ่นเดิม อีกทั้งปัจจัยด้านการขาดแคลนแรงงานที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านโคก ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหรือความต้องการแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเนื่องจากขาดแคลนแรงงานไทย อีกทั้งปัจจัยด้านความ

อดทนในการทำงานแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีความอดทนต่อการทำงานมากกว่าและมีการขาดงานน้อย

๒. ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย (อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี) ได้แก่ การมีงานให้เลือกทำได้มาก มีค่าแรงที่ตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับค่าแรงใน สปป.ลาว และความต้องการมีรายได้ที่มั่นคง จากการศึกษาวิจัยพบว่าแรงงานส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ๙,๐๐๐ บาทขึ้นไป โดยที่แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวจะได้รับค่าจ้างเป็นเงินจำนวน ๒๕๐ บาท - ๔๐๐ บาทต่อวัน ขึ้นอยู่กับสภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานของแรงงานสัญชาติลาวในชุมชนพื้นที่อำเภอบ้านโคก

การเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวจากการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานในงานในภาคเกษตรกรรม ปัญหาเรื่องค่าแรงต่ำ และทำงานหนัก ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในภาคการเกษตรบนพื้นที่สูง เช่น แรงงานในไร่ข้าวโพด สวนยางพารา ซึ่งนายจ้างจะจ้างประจำให้ทำงานในไร่ โดยจะจัดที่พัก และข้าวสารให้ แรงงานเหล่านี้ต้องทำงานตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ ดายหญ้า ปลูก กำจัดวัชพืช จนถึงการเก็บเกี่ยว แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแรงงานงานจาก สปป.ลาว โดยเฉพาะแรงงานจากชุมชนตามแนวชายแดน เนื่องจากเคยชินกับการทำงานในไร่ นอกจากนี้ยังมีแรงงานเกษตรแบบเข้าไปเป็นกสิกร ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานบริเวณชายแดน โดยแรงงานจาก สปป.ลาว จะเดินทางข้ามฝั่งมารับจ้างปลูกข้าวโพด ปลูกถั่ว ฯลฯ

ผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน ด้านสุขภาพ พบว่าปัญหาและผลกระทบของแรงงานสัญชาติลาวด้านการดูแลไม่ทั่วถึงของภาครัฐ รัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการรักษา ความรับผิดชอบต่อปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาและผลกระทบของแรงงานสัญชาติลาวด้านการเป็นพาหนะนำโรค และสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย ด้านความมั่นคง พบว่า ทศนคติของชุมชนท้องถิ่นต่อแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และการเข้ามากลืนชุมชนและมีอิทธิพลในชุมชนนั้น ๆ ด้านเศรษฐกิจและแรงงาน พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีการละทิ้งงานของแรงงาน การเข้ามาแย่งงาน และเงินรั่วไหลออกนอกประเทศ ด้านอาชญากรรมและยาเสพติด พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีการติดยาเสพติด การค้า ยาเสพติด และการก่อปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ด้านวัฒนธรรม พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวทำให้มีการเปลี่ยนวิถีของชุมชน และทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ/ศาสนา

ส่วนผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่ บริเวณชุมชนชายแดนจากการศึกษาวิจัย ทศนคติต่อการเพิ่มขึ้นของแรงงาน

สัญชาติลาวในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ จากการสอบถามแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนายจ้างที่รับแรงงานเข้ามา พบว่า

๑. ปัญหาการย้ายถิ่นเข้ามาของแรงงานและการเข้ามาของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายใหญ่ที่ลดทอนบทบาทของผู้ค้ารายย่อย จากการศึกษาสภาพบริบทในพื้นที่อำเภอบ้านโคก ทำให้มองเห็นว่าอำเภอบ้านโคกเป็นอำเภอที่ใกล้ชายแดนมากที่สุดประกอบการมีสายสัมพันธ์อันดีกับชุมชนท้องถิ่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว เกิดการเคลื่อนย้ายเดินทางไปมาหาสู่กันตลอด ประเด็นการย้ายถิ่นเข้ามาของประชากรนอกชุมชนเมื่อมีการเปิดเสรีการค้าขึ้นจำนวนผู้ประกอบการจากต่างพื้นที่ยอมเข้ามาลงทุนในพื้นที่ทำให้มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากทำให้ไม่สามารถควบคุมจำนวนแรงงานที่จะเข้ามาได้จากการเข้ามาของแรงงานและผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เข้ามาในพื้นที่อำเภอบ้านโคกทำให้เกิดปรากฏการณ์การแย่งงานกันเกิดขึ้นโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่สามารถที่จะอยู่ได้ทำให้เกิดการว่างงานและต้องหางานอื่นเพื่อรองรับการเกิดขึ้นของทุนนิยมหรือผู้ประกอบการรายใหญ่ ความสำคัญของผู้ประกอบการในพื้นที่จะถูกลดทอนบทบาทลงจนไม่สามารถที่จะประกอบการได้

๒. ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย การขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดก่อให้เกิดการหลั่งไหลและเคลื่อนย้ายถิ่นฐานแรงงานต่างด้าวทั้งที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาชุมชนแออัด และปัญหายาเสพติด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่มีการสืบเนื่องจากการเข้าเมืองของประชากรจาก สปป.ลาว ที่อาศัยบริเวณใกล้ด่านเข้ามารับจ้างเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม และการเข้ามาในยามฉุกเฉิน เช่น การรักษาพยาบาล เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีการเข้ามาทำงานในบริเวณพื้นที่โดยเฉพาะแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่หากมีการจ้างงานใหม่ เพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของกลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยว จากที่ผ่านมามีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ บริเวณโดยรอบมีความต้องการจ้างงานในราคาถูก ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีแรงงานจากลาวเข้ามาโดยเป็นการเดินทางเข้ามาในเส้นทางที่เป็นพรมแดนตามธรรมชาติที่ไม่มีด่านตรวจคนเข้าเมือง ปัญหาที่ตามมาจากการเข้าเมืองของกลุ่มแรงงานคือการจ้างงานที่ผิดกฎหมายอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดได้

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษา การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว และผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้มองเห็นว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในบริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานแบบไม่ประจำ โดยแรงงานดังกล่าวเข้ามาจะมีฝีมือช่าง เช่น ช่างไม้ ช่างปูน เป็น

ต้น การเข้ามาของแรงงานส่วนใหญ่จะเข้ามารับจ้างทำงานตามบริเวณพื้นที่ อาจจะพูดภาษาไทยได้ส่วนใหญ่จะพูดภาษาล้าน ทั้งนี้บริเวณพื้นที่อำเภอบ้านโคก ส่วนใหญ่จะพูดภาษาล้านลาว หรือเรียกว่า ภาษาลาวบ้านโคก การเข้ามาทำงานในพื้นที่จะได้ค่าตอบแทนจากการทำงานเฉลี่ยละ ๖,๐๐๐ บาท ถึง ๙,๐๐๐ บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือนประมาณ ๕,๐๐๐ บาท อีกทั้งยังมีหนี้ทางการเงิน และเหลือพอที่จะส่งเงินกลับบ้าน ทั้งนี้เพราะการเข้ามาทำงานส่วนใหญ่จะเข้ามาพักบ้านนายจ้าง โดยอาศัยอยู่กันหลายคน โดยสภาพบ้านอาจเป็นบ้านสวนหรือที่พักที่นายจ้างจัดหาที่พักให้ และมีอาหารเพียงพอต่อความต้องการ มีนายจ้างเป็นคนจัดหามาให้ ถ้าไม่สบายก็จะหยุดงานมีเพื่อนร่วมงานจะช่วยกันดูแล หรือญาติที่เข้ามาทำงานด้วยกัน โดยมากแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่จะเป็นลูกจ้างรายวัน มีลักษณะการจ้างงานตกลงด้วยวาจา ทำงานวันละ ๙ ชั่วโมง ไม่มีวันหยุดสัปดาห์ สอดคล้องกับ วิมล พรชัยวัฒนากร^๔ ได้ศึกษาเรื่อง สภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอปลวกแดงจังหวัดระยอง พบว่า สภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการทำงาน ๒) ด้านสังคม ๓) ด้านครอบครัว อยู่ในระดับพอใจทั้ง ๓ ด้าน โดยพบว่า แรงงานต่างด้าวมียังปัจจัยในการอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากเห็นว่า เพื่อนที่เข้ามาทำงานก่อนหน้านี้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงได้มีการชักชวนกันเข้ามาทำงาน นอกจากนั้นรายได้ที่ได้รับยังดีกว่าเดิม จากการศึกษายังพบว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานส่วนใหญ่ มีความเข้าใจกันดีกับกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ได้รับสวัสดิการจากนายจ้างเป็น อาหารในแต่ละวัน สภาพแวดล้อมบริเวณที่พักมีความเงียบสงบ ไม่มีการทะเลาะวิวาท ส่วนมากมีการทะเลาะวิวาทนานๆ ครั้ง สาเหตุของการทะเลาะวิวาท ส่วนใหญ่มาจากความขัดแย้งในเรื่องของการทำงาน และเรื่องขู่สาว ส่วนใหญ่ ตีมแอลกอฮอล์ สาเหตุของการตีมแอลกอฮอล์เพื่อคลายจากความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ไม่มีการเล่นการพนัน ส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก^๕ ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างชาติพบว่า ในภาพรวมคุณภาพชีวิตการทำงานแรงงานต่างชาติ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เช่นเดียวกับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ด้านการสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย ด้านโอกาสในการพัฒนาตนเอง ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน และด้านสวัสดิการที่ได้รับ ยกเว้นในด้านการยอมรับทางสังคมที่มีระดับคุณภาพ ชีวิตการทำงานที่สูงและด้านการมีส่วนร่วม

^๔ วิมล พรชัยวัฒนากร, สภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง, วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น, วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา, (๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๕ ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก, คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงาน: กรณีศึกษา จังหวัดชลบุรี, (กรุงเทพฯ : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓.

ร่วมในองค์การที่มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนวิธีการจัดการกับปัญหาแรงงานต่างชาติจะแตกต่างกันไปตามลักษณะหรือ สภาพปัญหาและความสามารถของแรงงานต่างชาติแต่ละบุคคล บางปัญหาอยู่ในวัยที่พอจะป้องกันและแก้ไขได้แต่ยังคงมีหลายปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ ทางออกของปัญหาคือ พยายามปรับตัวเพื่อการอยู่รอด ทำให้ยอมรับสภาพเพื่อที่จะลดความเครียดและข้อคับข้องใจ มีความอดทน อดกลั้นเพื่อทำในสิ่งที่ตั้งใจมุ่งหวังให้สำเร็จ

การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ จากข้อมูลทางสถิติการเข้ามาทำงานในพื้นที่ผ่านจุดผ่านแดนแม่จะมีตัวอย่างอย่างเป็นทางการไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเข้ามาทางด่านประเพณีเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่ต้องผ่านจุดผ่านแดนทำให้กระบวนการเคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานเป็นการเข้ามาทำงานแบบไปเช้า เย็นกลับ กระบวนการเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินั้น มีวิธีการหลากหลายวิธีเพื่อที่จะหา แรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงาน ในภาคเกษตรกรรมเพื่อให้แรงงานมาทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ ได้ อย่างเพียงพอ แต่ก็ยังเกิดความขาดแคลน เนื่องจากแรงงานในพื้นที่ส่วนมากจะออกจากพื้นที่ไปทำงานต่างจังหวัด อีกทั้งค่าแรงยังมีราคาถูกกว่าทำให้เกิดความนิยมจ้างงานแรงงานข้ามชาติ สอดคล้องกับ นิตยา ดวงอำไพ^๗ ที่ได้ศึกษา การจัดการแรงงานข้ามชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทย เป็นเพราะปัจจัยผลักจากประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทยที่ต้องการแรงงานราคาถูก ถ้าหากเป็นเขตเศรษฐกิจอำเภอแม่สอดจะมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากดังนั้น แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ จะใช้พื้นที่อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ฝึกฝีมือ เพื่อเข้าไปทำงาน ยังพื้นที่ชั้นในของประเทศไทย ทำให้ขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ หากเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษควรมีการปรับเปลี่ยนกฎหมาย กฎเกณฑ์ เพื่อเป็นการควบคุมและบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการจัดการแรงงานข้ามชาติ ในเขตเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเข้ามาทำงานในบริเวณพื้นที่ชุมชนชายแดนในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถแยกออกเป็น ๒ ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง จากการสอบถามแรงงานสัญชาติลาวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกถึงสาเหตุของการเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคก พบว่า การเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกส่วนหนึ่งชุมชนท้องถิ่นใน สปป.ลาว ในพื้นที่ตามแนวชายแดนไม่ค่อยมีงานทำ ส่วนมากจะทำงานรับจ้างทางการเกษตรพอหมดฤดูการทำเกษตรก็ข้ามมารับจ้าง

^๗ นิตยา ดวงอำไพ, โครงการอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าเด็กและหญิง, งานทำทนายที่กลุ่มแม่น้ำโขงทำงานหามรุ่งหามค่ำ : สภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอดประเทศไทย. ๒๕๕๙. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.ilo.org/public /english/region/.../workingdayandnight-thai.pdf.

ในชุมชนชายแดนบ้านโคก ทั้งนี้เพราะอยากมีรายได้ที่มั่นคง อีกทั้งค่าแรงใน สปป.ลาว มีค่าแรงราคาถูก มีภาระหนี้สินในครอบครัว ไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่มีสวัสดิการทางสังคม และอยากมีฐานะดีเหมือนเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การเข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอบ้านโคกเป็นเพียงแค่การเข้ามารับจ้างทำการเกษตรไม่ได้มีความมั่นคงอะไรแต่ยังมีความอุ่นใจในเรื่องของค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าชุมชนท้องถิ่นเดิม อีกทั้งปัจจัยด้านการขาดแคลนแรงงานที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแรงงานของชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านโคก ส่วนใหญ่เห็นว่าความจำเป็นหรือความต้องการแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวเนื่องจากขาดแคลนแรงงานไทย อีกทั้งปัจจัยด้านความอดทนในการทำงานแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีความอดทนต่อการทำงานมากกว่าและมีการขาดงานน้อย ปัจจัยดึงดูดจากประเทศไทย (อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์) ได้แก่ การมีงานให้เลือกทำได้มาก มีค่าแรงที่ตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับค่าแรงใน สปป.ลาว และความต้องการมีรายได้ที่มั่นคง ขึ้นอยู่กับสภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาทำงานของแรงงานสัญชาติลาวในชุมชนพื้นที่อำเภอบ้านโคก สอดคล้องกับ นาควรรณ ผลิวรรณ^{๘๘} ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของนายจ้าง พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไป อัตราค่าจ้างรายเดือน ระยะเวลาจ้างมากกว่า ๑ ปี คุณสมบัติของลูกจ้าง คือ ทำงานมีประสิทธิภาพ ไม่เกียจงาน มีความอดุสาหะ และขยัน ปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญ และปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการจ้าง แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาในระดับปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ การขาดแคลนแรงงานรองลงมา คือ คุณสมบัติของแรงงานต่างด้าว ต้นทุนในการจ้างงาน และการปกครองดูแล ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ศุภพิณรัตน์ วงศ์สินศิริกุล^{๘๙} ที่พบว่า ปัญหาแท้จริงคือการสะสมทุนที่ต่ำทำให้เกิดความต้องการแรงงานมากขึ้น ดังนั้น ภาคธุรกิจจึงได้มีการพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมาทดแทนแรงงานไทย เพราะปัญหาในระยะยาวของแรงงานไทยที่กำลังจะเกิดขึ้นคือ จำนวนประชากรไทยในภาคแรงงานจะลดลง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุมาลี ปิตยานนท์^{๙๐} พบว่า สำหรับผู้ประกอบการแล้วค่าจ้างเป็นต้นทุนส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการ

^{๘๘} นาควรรณ ผลิวรรณ, การจ้างแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี, วิทยานิพนธ์ ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (๒๕๕๒), หน้า ๔๗.

^{๘๙} ศุภพิณรัตน์ วงศ์สินศิริกุล, ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน, (กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓.

^{๙๐} สุมาลี ปิตยานนท์, เศรษฐกิจแรงงาน, (กรุงเทพฯ, ๒๕๕๙), หน้า ๑๙.

ผลิตต้นทุนแรงงานซึ่งเกิดจากค่าจ้างนี้จะเป็นสัดส่วนที่สูง ถ้าหากกิจการนั้นเป็นกิจการประเภทใช้แรงงานมาก ในภาคธุรกิจปัจจุบันนายจ้างมีอำนาจ ผูกขาดในตลาดแรงงาน ซึ่งอำนาจผูกขาดเช่นนี้ นายจ้างสามารถนำมาใช้ในการจำกัด การจ้างงาน ซึ่งการจำกัดดังกล่าวทำให้อัตราค่าจ้างต่ำลง และสัดส่วนของต้นทุนที่จ่ายเป็น ค่าจ้างก็จะลดลงด้วย แต่ทำให้นายจ้างได้กำไรสูงขึ้น เช่นนี้ส่วนแบ่งรายได้ของแรงงานจาก มูลค่าเพิ่มของการผลิตก็จะลดลงตามไปด้วย

ผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในพื้นที่บริเวณชุมชนชายแดน ด้านสุขภาพ พบว่าปัญหาและผลกระทบของแรงงานสัญชาติลาวด้านการดูแลสุขภาพไม่ทั่วถึงของภาครัฐ รัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการรักษา ความรับผิดชอบต่อปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาและผลกระทบของแรงงานสัญชาติลาวด้านการเป็นพาหะนำโรคและสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย ด้านความมั่นคง พบว่า ทศนคติของชุมชนท้องถิ่นต่อแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวในการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และการเข้ามาถิ่นชุมชนและมีอิทธิพลในชุมชนนั้น ๆ ด้านเศรษฐกิจและแรงงาน พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีการละทิ้งงานของแรงงาน การเข้ามาแย่งงาน และเงินรั่วไหลออกนอกประเทศด้านอาชญากรรมและยาเสพติด พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวมีการติดยาเสพติด การค้ายาเสพติด และการก่อปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ด้านวัฒนธรรม พบว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวทำให้มีการเปลี่ยนวิถีของชุมชน และทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ/ศาสนา ทั้งนี้ สุภางค์ จันทวานิช^{๑๑} กล่าวว่า แรงงานข้ามชาติและเด็กที่ไม่ได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีอาจเป็นผู้นำเชื้อโรคต่าง ๆ ไปสู่พวกเดียวกันหรือแพร่ไปสู่ชุมชนของคนไทยได้ โดยง่าย และสิ่งที่น่ากังวลคือ ปัญหาขยะและการถ่ายสิ่งปฏิกูลลงในสาธารณะ ในแม่น้ำ ลำคลอง สภาพที่สกปรกที่คับแคบและจำนวนห้องน้ำ ที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนอยู่อาศัย อันเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร พรทิพย์เสถียร^{๑๒} พบว่าการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวมีผลทำให้บริเวณตลาดสี่มุมเมือง เป็นชุมชนแออัด ดังนั้นการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะ เกิดผลกระทบต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน แรงงานข้ามชาติที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ท่านเกิดความหวาดกลัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน และไม่มีความไว้วางใจในสินค้า อุปโภค บริโภค ที่จำหน่ายโดยแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากแรงงานข้ามชาติก่อให้เกิด ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ รวมถึงการทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด และมีคตินิยมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากแรงงานข้ามชาติ

^{๑๑} สุภางค์ จันทวานิช, “การศึกษานโยบายเรื่องการค้าเคลื่อนย้ายประชากรและ ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ” : รายงานการวิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย, (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

^{๑๒} สมพร พรทิพย์เสถียร, ปัญหาสังคมที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวที่ตลาดสี่มุม เมืองจังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

เพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับแรงงานข้ามชาติบางกลุ่มเป็นพาหะนำโรคต่าง ๆ เช่น โรคเท้าช้าง โรคมาลาเรีย โรคเอดส์ เป็นต้น เข้ามาส่งผลให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ไม่ไว้วางใจต่อการใช้สินค้า

จากการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม เศรษฐกิจชุมชนพื้นที่ในอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้มองเห็นว่าผลกระทบยังไม่เป็นวงกว้าง เพราะแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาว ไม่ได้เข้ามาทำงานแบบอยู่ประจำแต่เป็นการเข้ามาทำงานแบบชั่วคราวตามลักษณะงานที่มี ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจในพื้นที่ยังไม่ส่งผลมากเท่าที่ควร ทั้งนี้พื้นที่ชายแดนอำเภอบ้านโคกยังประกอบอาชีพทางการเกษตร อุตสาหกรรมไม่ค่อยมี ผลจากการศึกษาสามารถนำไปวางแผนเพื่อพัฒนาและป้องกันการดำเนินงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติลาวได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑.๑ ต้องมีการหาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการและเกษตรกรรวมเพื่อการตกลง ถึงปัญหาแรงงานต่างด้าวเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่นด้านสาธารณสุข ด้านอาชญากรรม ด้านความมั่นคง ด้านสังคม และหาทางออกของปัญหาให้ดีขึ้น

๑.๒ การศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบาย หรือมาตรการแรงงานต่างด้าว เป็นสิ่งที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่ายจึงควรศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดและเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายได้อย่างเหมาะสม

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

๒.๑ การศึกษาค้างนี้เก็บข้อมูลเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนั้น ควรทำการศึกษาในเขตพื้นที่ทั้งจังหวัดหรือพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงผล กระทบที่เกิดขึ้นจากแรงงานข้ามชาติ

๒.๒ ควรทำการศึกษาคุณภาพชีวิต สภาพปัญหาในการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการตามพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดอุดรดิตถ์และพื้นที่ใกล้เคียง

๒.๓ ควรทำการศึกษาความต้องการและปัญหาของนายจ้างหรือเจ้าของประกอบการเกี่ยวกับการจ้างแรงงานข้ามชาติในจังหวัดอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. สถานการณ์และการเตือนภัยด้านแรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๘ (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๘). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, ๒๕๕๙.

ธีระพงษ์ ภูริปาณิก. คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงาน: กรณีศึกษา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, ๒๕๕๖.

นาควรรณ ผลิวรรณ. การจ้างแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๒.

นิตยา ดวงอำไพ. โครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าเด็กและหญิง. งานทำหยาที่ลุ่มแม่น้ำโขงทำงาน ห้ามรุ่งห้ามค้า : สภาพแรงงานเด็กข้ามชาติที่แม่สอด ประเทศไทย. ๒๕๕๙. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

www.ilo.org/public /english/ region/.../workingdayandnight-thai.pdf.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. รวบรวมบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยและเอกสารสำคัญเกี่ยวกับคนต่างด้าวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๑.

ยุทธพงศ์ จันทรวรินทร์. มนุษย์กับสังคม ทฤษฎีและหลักประยุกต์. กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์. ๒๕๕๐.

วิมล พรชัยวัฒนากร. สภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในเขตอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น, วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

ศุกพิณรัชต์ วงศ์สินศิริกุล. ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔.

สมพร พรทิพย์เสถียร. ปัญหาสังคมที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวที่ตลาดสี่มุม เมืองจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

สุภางค์ จันทวานิช. “การศึกษานโยบายเรื่องการเคลื่อนย้ายประชากรและ ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ” : รายงานการวิจัยการย้ายถิ่นแห่ง เอเชีย. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุมาลี ปิตยานนท์. เศรษฐกิจแรงงาน. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๙

